

nesciret valorem rei, præsertim in loco remoto, ut aliàs dicit Bald. in l. 1. C. de fals. monet. tum quia melius perquireret emptores.

(9) *Guisada*. Debet ergò rationabilis esse causa, secundùm istam legem: quam nota, quia de jure communi hoc non erat ita benè expressum. Imò Alexandr. in dict. §. *Divi*, in princ. dicit, quod sufficeret quæcumque causa expressa à testatore, et subdit, quod si diceret, *nolo alienari in Titium*, teneret prohibitio absque alia causæ expressione, quia videtur testator motus ad prohibendum odio Titii: allegat l. *codicillis*, §. *matre*, D. de legat. 2. et alia. Paul. de Castr. tamen in dict. §. *Divi*, requirit causam rationabilem, etsi nihil alleget. Ideò tu tene menti istam legem; et quod dicit Alexandr. quando prohibuit odio Titii, intelligerem de rationabili odio, ut in dict. §. *matre* habetur: nam odium irrationabile non esset bona causa, prout ista lex requirit. In contrarium tamen facit ista lex in sequentibus verbis, ibi: *Porque non señalando persona alguna*. Sed potest dici, quod illud intelligitur aliter, scilicet secundùm id, quod habetur in dict. §. *Divi*, ubi nisi invenitur persona. et ibi Gloss. et dixi suprâ.

(10) *Persona alguna*. Ut in dict. §. *Divi*.

(11) *Valdria*. Limita, ut per Bart. et Alexandr. in dict. §. *Divi*.

LEY XLV.—De los que mandan, o venden a otros sieruo, con condicion que sea forro fasta cierto tiempo (a).

Dando, o vendiendo vn ome a otro algund sieruo (b), so tal pleyto, que lo afforrasse fasta vn dia señalado, o que fuesse afforrado en todas guisas; dezimos, que maguer a quel que lo recibe sobre tal pleyto, non lo afforre aquel dia, nin aun despues, que es forro (1) el sieruo de aquel dia en adelante. Mas si dixesse, que le vendia, o daua el sieruo, a tal pleyto, que le fiziesse forro quando quisiesse aquel a quien lo daua, o le vendia: en tal caso como este seria libre, luego que muriesse (2) aquel que lo recibe so tal condicion, o pleyto: porque despues que el ome es muerto, non le finca querer (3), nin non querer. E si dixesse, que le daua, o quel vendia el sieruo, so tal pleyto, que lo afforrasse quando pudiesse (4), si aquel que lo recibe, estando el sieruo antel, fasta dos meses non lo afforrasse, dende adelante es libre el sieruo, por razon de tal pleyto como este. E si por aventura non estauiesse el sieruo delante de aquel que lo recibio so tal pleyto, si lo non afforrasse fasta quatro meses, por carta, o por palabra, dende adelante finca el sieruo libre, maguer non lo afforrasse.

(a) L. 11, tit. 10, lib. 3 del F. R.

(b) En quanto á la esclavitud véase nuestra nota 2.ª á la L. 3, tit. 11, P. 1.

LEY XLV.—Servus venditus, ut ad certum tempus manumittatur, efficitur liber, si illo tempore non fuerit manumissus: et si dictum fuerit, quando voluerit emptor, manumittatur, erit liber emptore mortuo; et si dicitur, quando potuerit; si præsens est servus, infra duos menses, si absens, infra quatuor menses debet manumitti; aliàs efficitur liber. Hoc dicit.

(1) *Es forro*. Adde l. *Paulus* 38. §. 1. D. de liber. caus. et l. 1. 2. et 3. C. si mancip. ita fuer. alienat. ut manum. et l. si quis hac lege 30, in princ. D. qui, et à quibus, et Gloss. in l. 1. C. si mancip. ita veneat, ne prostit. in gloss. fin.

(2) *Que muriesse*. Habet ortum à notatis per Azon. C. si mancip. ita fuer. alienat. in sum. et Gloss. in fin. dict. l. 1. C. si mancip. ita fuer. alien. ne prostit. et à l. fin. D. qui sine manumiss. ad libert. perven.

(3) *Non le finca querer*. Adde l. 3. D. de servis exportand. et text. cum Gloss. in dict. l. 1. C. si mancip. ita fuer. alien. et l. 4. D. locat. cap. si gratiosè 3. de descript. lib. 6. et est ratio secundùm Joann. Andr. ibi post Archid. quia cum voluntas à certa persona dependeat, cum suo esse corporali moritur, quia solùm corpus sine anima non

est homo, ut in cap. *charitas est, de pæn.* dist. 2. et ex hoc colligit Ubertinus de Bobio relatus ab Alber. in dict. l. 1. quòd si filius juravit non ludere sine voluntate patris, quòd si ludat mortuo patre, non erit perjurus: et idem potest dici secundùm eundem Alber. in prohibito alienare sine alicujus voluntate, et de statuto, quod bannitus non potest exire de banno sine voluntate offensi, et de aliis similibus: et si promitto tibi dare fundum cum volam, me moriente, statim tenebitur hæres meus, ut probatur in dict. l. fin. D. qui sine manumis. ad libertat. perven. et tenet Bart. in l. ita stipulatus, in 11. oppo. 1. partis, D. de verb. oblig. et tradit Alex. consil. 118. vol. 3. incipit, *stantibus terminis*.

(4) *Quando pudiesse*. Adde l. fin. D. qui sine manumis. ad libertat. perven.

LEY XLVI.—Que la vendita del sieruo, que es fecha so condicion que nunca pueda ser forro, si vale, o non (a).

Naturalmente han por costumbre (1) los sieruos (b), de fazer yerros contra sus señores; fueras ende, quando lo han a dexar por miedo de pena (2): e porende dezimos, que si algund sieruo fiziesse tal yerro (3) contra su señor, porque lo ouiesse a vender, que le pueda poner por pena en la vendita, que nunca pueda ser afforrado (4). E si el comprador lo recibe con tal pleyto, nunca puede ser libre el sieruo, por quantas manos (5) quier que passe; fueras ende en tres casos. El primero es, si tal sieruo como este sopiesse ciertamente, que algunos se trabajauan de muerte, o deshonna del Señor de la tierra, e lo descubriesse (6), aperciéndole dello por si, o por otro. El segundo es, si vengasse muerte de su señor matando el por si (7), al que lo ouiesse muerto; o acusandol delante del Juez del lugar, siguiendo el pleyto fasta que le fiziese matar (8). El tercero, si aquel que lo compro sobre tal pleyto, lo comprasse de los dineros del sieruo (9), o de sus parientes del sieruo, e non de los suyos propios. Ca maguer tal pleyto como este fuesse puesto en la vendita, puede el sieruo ser libre por qualquier destas razones.

(a) L. 11, tit. 10, lib. 3 del F. R.

(b) Respecto á la esclavitud véase nuestra nota 2.ª á la L. 3, tit. 11, P. 1.

LEY XLVI.—Si servus venditur, ne unquam fiat liber, semper erit servus; nisi domino terræ revelet tractatum prodicionis; aut si vindicet mortem defuncti domini, per se occidendo, vel per accusationem ad mortem occisorem producendo; vel si quando conditio fuit apposita, fuit servus emptus suis nummis, vel consanguineorum.

(1) *Por costumbre*. Est enim in servis nequitia servilis ingenii; unde si servus, ergò iniquus, ut in l. 3. et ibi notat Bald. C. de libert. et eorum liber. et in l. Julianus, 15. §. item, qui furem, D. de action. empt. dixit Gloss. si servus, ergò fur: est enim natura servorum furari, ut in l. fin. et ibi notat Bald. C. quibus ad libertat. proclam. non liceat, et Gloss. ibi dicit de famulis scholarium, sit tamen si tibi servus fidelis, sit tibi quasi anima tua. Ecclesiastic. 33. c. v. 31. et c. 7. v. 23. dicit, servus sensatus sit tibi dilectus quasi anima tua, non defraudes eum libertate, neque inopem derelinquas illum: et servus sapiens dominabitur stultis filiis, et inter eos hæreditatem dividet, Proverb. cap. 17. v. 2.

(2) *Miedo de pena*. Servo malevolo tortura, et compedes, mitte illum in operationem, ne vacet, Ecclesiastic. 33. cap. v. 28. hinc dicitur timor servilis, qui quando est in homine non salvatur, ut in §. ex his, 25. q. 6. et notat Gloss. in cap. cum ergo, 24. q. 3.

(3) *Fiziesse tal yerro*. Ex hoc verbo innuitur, quòd si servus non esset domino demeritus, non posset apponi tale pactum, ne manumittatur: et si poneretur, non impediretur libertas: quòd benè nota quia non ita expressum est de jure communi, quod ego meminerim; sed benè facit l. final. C. qui non possunt ad libert. perven. quia ta-

men talia pacta communiter apponuntur propter malitiam servorum, præsumitur offensa, ubi per dominos tale pactum apponitur, secundùm Bald. in dict. l. fin. C. si mancip. ita fuer. alien. qui allegat l. testamento centurio, D. de manumission. et l. Lucius, §. Lucius Titius Daman, D. de legat. 2. ubi hoc non benè probatur; tene tamen hoc menti propter auctoritatem Bald. et intellige nisi ex aliis conjecturis præsumatur, dominum sine causa odio motum in servum, cum una præsumptio excludat aliam, etiam violentam, ut dicit Gloss. in cap. dixit dominus, 25. q. 1. et per Bald. in cap. 1. in princ. col. 5. quibus mod. feud. amit. et per Bald. in cap. 1. in l. non ignorat, col. 2. C. qui accus. non pos. et per Alexandr. consil. 28. vol. 2. et Abb. in cap. cum inter Rodericum Seniore, pen. notab. de elect. et in cap. 1. col. fin. de his, quæ vi metusve causa fiunt.

(4) *Ser afforrado*. Adde l. servus hac lege 9. D. de manum. et l. fin. C. si mancip. ita fuer. alien. ut manum. et l. fin. C. qui non poss. ad libert. perven.

(5) *Quantas manos*. Adde l. fin. C. qui non poss. ad libert. perven.

(6) *Descubriesse*. Adde l. 3. tit. 22. Part. 4. et nota benè istam causam, nam glossæ juris communis duas tantùm, quæ sequuntur in ista lege, ponebant.

(7) *Matando el por si*. Videtur permittere servo, ut occidat propria auctoritate occisorem domini sui, sicut et aliàs in aliquibus casibus lex permittit, ut in l. 1. et 2. C. quando liceat sine jud. se vindic. et in l. 3. §. transfugas, D. ad Leg. Cornel. de sicar. l. amissione, §. qui deficiant, D. de cap. minut. l. 3. tit. 8. Part. 7. Vel die, quod hoc procedat, lata sententia contra occisorem, et dato pro inimico, juxta l. 76. in Ordin. Taur. nam aliàs non liceret, ut in l. non est singulis 176. D. de reg. jur. Vel die, quòd licet occidat injuste, quia propria auctoritate, adhuc tamen consequatur præmium libertatis; sed in contrarium facit l. si ab hostibus 10. §. si vir uxorem, D. solut. matrim. et l. 82. in Ordin. Taur. et qui dicit juxta sibi ipsi, non consequitur præmium legale, l. interdum 36. §. qui furem, D. de furtis, Bald. in dict. §. si vir.

(8) *Fiziesse matar*. Nota hoc verbum, et adde l. 5. tit. 22. Partit. 4.

(9) *Del sieruo*. Adde l. 4. §. siue autem, D. de manumis.

LEY XLVII.—Del pleyto, o postura, que puede poner el vendedor al sieruo; con que lo saquen de algund lugar señalado, e que non torne (a).

Pleyto, o postura de otra manera, puede aun poner el vendedor al sieruo (b), en la vendita que faze del, sin la que diximos en la ley ante desta. Como si dixesse al comprador: Vendovos este sieruo, so tal pleyto, que nunca entre en esta Villa de tal dia en adelante, o que non finque en toda España, e si contra esto fiziere en alguna manera, que lo pueda prender (1) por mi, e tornar en mi seruidumbre; o que me pechedes (2) vos tanto por pena, o todos los daños, e los menoscabos que me viniessen por esta razon: tal pleyto como este, seyendo puesto en la vendita, deve ser guardado; e puede el vendedor demandar, que se cumpla en la manera que fuere puesto. Pero si el sieruo fiziere alguna cosa destas, sin sabiduria de aquel que le ouiesse comprado, andando fuydo, o por falago que le fiziesse engañosamente el vendedor; estonce non caeria el comprador en pena por razon de tal pleyto, porque el sieruo entro en aquel lugar, que le era defendido, sin culpa del que lo compro.

(a) L. 1, tit. 10, lib. 3 del F. R.

(b) En quanto á esclavitud véase nuestra nota 2.ª á la L. 3, tit. 11, P. 1.

LEY XLVII.—Pactum appositum, ne servus venditus intret in certum locum, aliàs revertatur ad venditorem, vel committatur alia pœna, si non observetur, valet: et si non observatur, committitur pœna; nisi contra voluntatem emptoris servus fecerit contra pactum. Hoc dicit.

(1) *Pueda prender*. Nota hic de pacto manus injectionis propria auctoritate, et adde l. si Titius 9. D. de servis exportan. l. 1. et 2. C. si servus exportan. veneat. Et ut ista manus injectio habeat locum, debent concurrere tria, secundùm Ang. in dicta l. 1. Primum, quod moram traxerit in loco prohibito, antequàm sit liber factus: nam si post manumissionem ingrederetur, vel moraretur, fiscus eum vendicaret, et in servitutem reduceret, ut habetur in dicta l. 1. Secundum, quòd iste ingressus, seu commoratio fiat de voluntate emptoris; aliàs secus, ut hic, et in dict. l. 2. secundùm lecturam Gloss. in dict. l. si Titius. Tertium, quòd venditor legem asportationis non remiserit, nam potest illam remittere, ut in dict. l. 2. secundùm aliam lecturam, et in l. 1. D. de servis exportan. et his concurrentibus, potest propria auctoritate manus injicere, per quascumque manus ambulaverit, ut in dict. l. si Titius, et l. si quis ob hoc 36. D. de contrah. empt. ubi etiam habetur, quòd ante manus injectionem non transit dominium in venditorem.

(2) *Pechedes*. Et si copulativè, teneret pactum super utroque, ut per Gloss. C. si servus exportan. veneat, l. 2. Et quid si nihil fuit conventum de manus injectione, vel pœna, seu interesse? Quòd tunc solus fiscus agit, ut C. eod. l. 3. Et advertet, quia per istas leges Partitarum non ponuntur illæ leges C. si mancip. ita fuer. alien. ne prostit. et fuit fortè ideò, quia jam per istas leges Partitarum cautum erat, prostitutam effici liberam, ut suprâ eod. l. 36. et l. 4. tit. 22. Part. 4. et l. 36. tit. 5. Part. 5. et l. 2. tit. 22. Part. 7. Sed adhuc habent locum leges illius tituli, si tale pactum de non prostituendo ancillam per venditionem apponeretur; nisi quòd fortè in casu dict. l. 4. tit. 22. licet ex pacto venditor sibi reservaret manus injectionem, juxta formam dict. l. 1. C. si mancip. ita veneat, ne prostit. et l. si quis sub hoc 36. D. de contrah. empt. nihilominus serva efficeretur libera per dict. l. 1.

LEY XLVIII.—De la cosa que ome compra de sus dineros mismos por nome de otro, e las posturas que son puestas sobre ella, si pueden valer (a).

Comprando algund ome de sus dineros mismos alguna cosa en nome de otro (1), si aquel en cuyo nome la compra, ha por firme (2) la compra, quando lo sabe, entonce aquel que tal compra faze, tenuto es de dar la cosa a aquel en cuyo nome la compro, con los frutos, e con todas las otras cosas que le pertenescen. Otrosi dezimos, que aquel en cuyo nome es fecha la compra, que es tenuto de dar el precio al comprador, con todas las despensas que fizo el otro, en coger los frutos, e en las otras cosas que fueron fechas a pro de la cosa comprada. E aun dezimos, que si algund ome embia su mensagero, diziendole assi: Ve a tal ome, e dile (3), que si me quiere vender tal cosa suya, que le dare tal precio por ella; si aquel a quien lo embia, otorga la vendita de la cosa, por aquel precio que embia dezir, vale la vendita (4); maguer non le ouiesse dada carta de personeria al mesagero, por que fiziesse la compra. E demas, este en cuyo nome es fecha la vendita e la compra, deve guardar los pleytos, e las posturas, que puso sobre ella aquel que la fizo en su nome; que pues que el otorgo la compra, que la aya por firme. Esso mismo seria, quando algun ome fiziesse su personero a otro, dandole poder, que pudiesse vender, o comprar alguna cosa en su nome, señalandole por quanto precio (5) la vendiesse, o la comprasse: si este personero atal firmasse la vendita o la compra en nome del otro, deuela auer por firme el que lo embio; e es obligado tambien como el por si mismo (6) la ouiesse firmado.

(a) Ley única, tit. 16 del Ord. de Alc. —L. 1, tit. 1, lib. 40 de la N. R.

LEX XLVIII.—Sinegotiorum gestor suis propriis nummis rem emat nomine domini; si dominus ratam habeat venditionem, cum prius scit, et solvit ei pretium, et expensas in commodum rei factas, et pro fructibus, recuperat rem cum fructibus, et pertinentiis. Item emptio facta per nuntium, vel per procuratorem habentem speciale mandatum, valet, sicut si ipse dominus emeret. Hoc dicit.

(1) *En nome de otro.* Ut negotiorum gestor, ut D. de negot. gest. l. mandasti 46. Et nota, quod cum emit ut negotiorum gestor, debet formare verba contractus in personam suam, puta, *vendis mihi rem talem, quam emo nomine talis, cujus negotia gero?* nam si conciperet verba ut nuntius, veluti si dicat, *vendis tali absentis, cujus sum gestor?* Tunc nihil valeret, etiamsi ratificaretur per absentem, cui volebat emere, ut est casus notabilis in l. multum interest 6. versic. *si vero, C. si quis alteri, vel sibi*, quia factum falsi nuntii non potest ratificari, quia non reperitur subjectum, in quo fundetur ratificatio: quia negotiorum gestor concepit verba in personam, quam non representat ipse, quia non est ejus nuntius, neque voluntatem illius annuntiat, quae tunc non est; et in se nihil vult acquiri, et in alium directo non potest: et ista est ratio, in qua fundatur dispositio dicti versic. *si vero*, secundum Gloss. ibi in verbo *comparasti*, et latius declarat ibi Bald. col. 3. non enim sine mandato; etiam de isto jure Partitarum, alteri per alterum poterat acquiri actio, ut in l. 7. et 8. tit. 11. ista Partita. Sed cum hodie per l. *Ordinamenti* 5. tit. 8. lib. 5. acquiratur actio absentis, licet alius sine mandato sibi stipuletur, ratificatione secuta, venditore permanente in eodem consensu, competet sibi actio, licet verba conciperetur, *vendis tali, etc.* Et procederet adhuc, quod hic in ista lege dicitur, venditore perseverante in eodem consensu: quod ideò dixi, quia ut notat Gloss. in l. *consensu, D. de action. et obligat.* in istis contractibus requiritur consensus simultaneus; undè aliud esset, si ante acceptionem emptoris venditionem revocaret: vide quae dixi supra ead. Partit. tit. 4. l. 4. in gloss. magna, et in l. 10. tit. 1. Part. 4. in gloss. super verbo *ni consentian en el.* Et idem est dicendum, et multo magis in procuratore, qui conciperet verba contractus ut nuntius, in quo etiam de jure antiquo procedebat, quod habetur in dict. l. *multum interest*, versic. *si vero*; nisi quòd, attenda dict. l. *Ordinamenti*, in tali casu venditor non posset pœnitere, cum consensus etiam emptoris in venditione intervenit, quomodocumque procurator verba conciperet.

(2) *Ha por firme.* Hoc, quia ratihabitio retrotrahitur, et mandato comparatur, l. fin. C. ad Macedon.

(3) *Dile.* Hic ponitur, qualiter formet verba nuntius.

(4) *Vale la vendida.* Ut in l. 1. §. fin. D. de contrahend. empt. et suprà eod. l. 8.

(5) *Señalandole por quanto precio.* Nota, quod in mandato ad emendum debet designari pretium: sed satis videtur designatum, si arbitrio procuratoris committatur, argum. *Instit. de emptio. et vendit. §. pretium*; imò, et si nullum pretium designetur, videtur mandare, ut vendat justo pretio, argum. l. *si fundus* 16. §. fin. D. de pignor. et tenet Paul. de Castr. in l. *si eum servum*, col. 1. D. *si cert. petat.* et Gloss. in l. *qui fundum, §. procurator, D. pro emptore.*

(6) *Como si el por si mismo.* Quid si vendit minus dimidia j. sti pretii, vide Alberic. in l. 2. in fin. C. de rescind. vendit.

LEY XLIX.—Que fobia de los omes que compran heredamientos, de los dineros agenos que tienen en guarda; que deuen ser suyos, salvo en casos ciertos.

De dineros agenos que tienen los omes a las vegadas compran para si heredamientos, o otras cosas que han menester: e porque dubdarian algunos, si aquella cosa que es assi comprada, es de aquel que la compro, o del otro cuyos eran los dineros; queremoslo aqui dezir, e departir. E dezimos, que deue ser de aquel que fizo la compra (1) en su nome. Fuera ende si tales dineros fuessen de Cauallero (2), que estuiesse en la Corte del Rey, o en otro lugar en su seruuicio; o si fuessen de menor de viente e cinco años (3), e el que fiziesse la compra le tuuiesse en guarda (4); o si fuessen los dineros de alguna Iglesia (5), e el Perlado, e el que fuesse

guardador a la sazón, fiziesse la compra (6); o si fuessen los dineros de la dote (7) de alguna muger, e su marido con voluntad della (8) fiziesse la compra. Ca en tales casos, maguer el comprador compre la cosa en su nome, gana el señorío della (9), aquel cuyos eran los dineros que fueron pagados por el precio della. Pero en su escogencia (10) es, de cada vno dellos, de tomar la cosa comprada, o los dineros, qual mas quisiere.

LEX XLIX.—Si emi rem nomine meo ex aliena pecunia, efficitur res tradita mea; nisi sit pecunia militis in Regis servitio constituta; vel si tutor emat de pecunia minoris; aut praelatus de pecunia Ecclesiae; seu maritus de pecunia dotis: quia tunc res empta est ejus, cujus fuerunt pecuniae: sed est in electione illius, cujus fuerunt pecuniae, habere pretium, vel rem. Hoc dicit.

(1) *De aquel que fizo la compra.* Hoc est regulare, ut hic, et in l. *si ex ea* 6. C. de rei vendic. l. 1. C. *si quis alteri, vel sibi*, l. *si patruus* 4. C. *commun. utriusque judic.* et non praesumitur res empta pro eo, cujus est pecunia, sed pro ipso emente, et ejus haerede, l. *ad probationem* 21. et ibi notat Bald. in l. fin. C. de probation. nisi probaretur interpositum fuisse ad emendum ab eo, cujus est pecunia, etiam si interpositus esset pupillus, vel Abbas alicujus Monasterii, ut notat Bald. in l. 1. col. pen. ad fin. C. *si servus exero*: et in dubio praesumitur pecunia fuisse solventis, l. *si ventri* 24. §. fin. D. de reb. auctorit. jud. possid. Bald. in l. 2. C. pro socio, et adde ad praedicta l. *Titium, et Maevium* 47. §. *altero* 6. D. de admin. tutor. et ibi per Bart.

(2) *De Cauallero.* Adverte, quia de jure communi erant opiniones, an id, quod hic habetur, quod res empta ex pecunia militis indistinctè efficiatur militis, à quocumque ematur, vel an requiratur, quod talis emens fuerit procurator, vel negotiorum gestor militis, licet non emerit nomine militis, sed suo, ut tunc sit speciale in milite, quod talis res empta sit militis: quas opiniones posuit gloss. fin. in l. *si ut proponis* 8. C. de rei vendic. undè ista sumpta est, et istam secundam opinionem, quam Gloss. ibi posuit primam, tenuit Guilliel. de Cugneo, quem ibi sequitur Bald. et Angel. et etiam Paul. de Cast. qui ad hoc moventur ex illa lege, quae loquitur in terminis, quando ille, qui emit, erat procurator, vel negotiorum gestor militis, secundum intellectum eorum; alii verò tenuerunt, quod illa lex indistinctè intelligatur in quocumque emente, sive sit gestor, sive procurator, vel non, secundum quod refert Gloss. in ultima opinione; et istam tenent ibi Cin. Alberic. et Salic. et ista opinio videtur hic approbari in ista lege. Similiter de jure communi erat dubium, an intelligatur hoc indistinctè in quocumque milite; et Guilliel. de Cugneo dicebat, quod non, sed tantum in milite militante: nam ei ut plurimum lex favet, non aliis, ut in §. 1. *Instit. de testam. milit.* et in l. *in testamento* 6. et l. *militis* 15. C. de milit. test. et adde l. 29. tit. 14. ead. Part. et l. 13. tit. 5. Part. 6. et l. 1. in fin. ubi text. notab. tit. 11. 6. Part. et sic non procederet in milite veterano, vel alio existente in domo sua; et istam opinionem tenet ibi Angel. et Paul. de Castro, qui assignant rationem, quia milites militantes prohibentur negotiari per se, ut in l. *militis agrum* 15. D. de re milit. ideò in recompensationem sortitur hoc privilegium: secus ergò si non militaret, sed staret in domo propria; quia tunc posset mercari per se; et ista fuit ratio dicti Guilliel. de Cugn. Baldus tamen ibi tenet contrarium, imò, quod idem sic in quocumque milite armatae militiae, qui et subdit haec esse communem opinionem, et idem dicit ibi, et tenet Salicet. moventur, quia dict. l. *si ut proponis* loquitur indistinctè. Ut hic vides, lex ista approbat opinionem Guilliel. et declarat quod miles, qui est in Curia Principis, vel in alio quocumque loco in servitio Regis, gaudeat hic privilegio: militans namque, qui sunt in Curia Principis in ejus servitio, ut in l. unica, C. de comitibus, et archiatris sacri Palatii, lib. 12. et l. 1. C. de silentiar. et decurion. eod. lib. et de proxim. sacror. scrib. ceterisque qui in sacris scrib. militant. Sed quæro, quis dicitur miles, ut competat sibi hoc privilegium? Et ut vides, Doctores intelligunt de milite armatae militiae, et Gloss. in l. pen. D. ex quibus caus. major. dicit, quod multa debent concurrere, ut dicatur miles: nam debet examinari prius, et jurare, quod mortem reipublicae causa non evitabit, et debet scribi in militum matricula, et alia quae intervenire debent, secundum Gloss. ibi, et latè hæc habentur in l. 14. tit. 21. Partit. 2. et si omnia ista requiruntur;

cum hodie de consuetudine non fiant, vel per rarò fiant, nullus penè erit miles, qui hoc gaudeat privilegio. Undè concludit, ut dixi in l. 25. tit. 21. Partit. 2. quod milites, qui vacant armis pro suo superiore, gaudent privilegio militum: licet enim ordo, et solemnitas in assumptione militiae desierit esse in usu, tamen effectus remansit. Undè militantes in armis in Regis servitio, sive sint equestres milites, sive pedestres, gaudent privilegio militum: nam et est pedestris militia, l. à caligato 21. ubi Gloss. et Bald. C. de nupt. Dicit etiam Ludov. Roman. consil. 45. ad primum quaesitum, quod jura loquentia de militibus habet locum etiam in magnificis dominis, qui dati sunt exercitiis armorum, allegat l. fin. D. de testam. milit. et refert, et sequitur Socin. in l. centurio, col. 2. D. de vulgar. et pupillar. et Decius in rubr. C. de testam. milit. et adde ad hoc pulchrum dictum Pauli de Castr. in l. scriuarios, C. de testam. milit. ubi quærit, quid de cive alicujus civitatis stipendario, qui se in exercitiis armorum exercet, tamen non est miles, sed servit Regi suo, et stat ad ejus stipendia, vel suæ communitatis? an gaudebit isto privilegio militum? et licet arguat, quod non sit miles, quia non juravit, ut milites jurant, ut dicit dict. gloss. l. pen. et quia recipit stipendia, sicut alii extranei; tandem ipse tenet contrarium, dicens, idem esse olim in civibus Romanis, qui etiam recipiebant stipendia, ut C. de erogation. milit. annon per totum lib. 12. neque obstat secundum eum, quod non jurant: quia illa observantia non est hodie in usu, et sufficit, quod capitaneus eorum juret pro omnibus: non enim curator hodie de istis ceremoniis antiquæ militiae, ut tradit Bald. in l. 1. ad fin. C. qui bonis ceder. pos. et secundum Martin. Lauden. in tract. de milite, quaest. 5. versic. 55. etiam navali, et pedestri militi competunt privilegia militum. Similiter et militantes in Curia Regis gaudent hoc privilegio, ut hic; quod bene nota pro militibus officialibus Principis, qui resident in ejus Curia. Sed cum milites officiales Principis residentes in Curia possint emere, per se, et per procuratores, cur eis hoc conceditur privilegium? Potest dici, quia sunt nimis occupati in servitio Regis, et reipublicae, et absentes à suis provinciis, ubi habent fortunas suas. Undè dicebat Bald. consilio quodam, incipit, in primis videndum, quod gaudet Cardinalis privilegio militum in testando, quod dicuntur militare in Sacro Consistorio Principis: ex quo infert, quod possent decedere pro parte testati, et pro parte intestati; licet de hoc dicto dubitare videtur Socin. in dict. l. centurio, col. 2. tit. de vulg. et pupil. et relinquit cogitandum. Neque intelligas de quocumque officiali residente in Curia Principis, cum ista lex dicat *Cavallero*: debet ergò esse miles creatus à Rege, seu aliquis capitaneus de ditis militiae, qui ad tempus residet in Curia, deindè mittendus in res bellicas.

(3) *Menor de veynte e cinco años.* Idem dic de furioso, et prodigo, cui bonis est interdictum, et omnibus qui sub cura sunt, ut in l. 2. et ibi Gloss. C. de curat. furios. et tenet Bald. in dict. l. *si ut proponis*, et idem dic, si ex pecunia, vel rebus minoris, militis, vel Ecclesiae factum sit debitum, quod debeatur debitori eorum; nam etiam non lata sententia contra debitorem, et sive debitor eorum sit solvendo, sive non, et sive conflitetur debitum, sive non, non potest miles, Ecclesia, vel minor agere contra talem debitorem sui debitoris, ut in l. 5. §. multa 8. D. de jure fisci, et l. *si pecuniam* 26. D. *si certum petatur*, et notat Bald. in l. 5. C. quando fiscus vel privat. et Joan. de Plat. in l. 1. column. 2. C. de conven. fisci debet. lib. 10.

(4) *En guarda.* Adde l. *si curator* 5. C. arbit. tutel. et l. 2. D. quando ex facto tutor. licet enim curator emat de pecunia minoris nomine proprio, res empta est minoris; quod intellige, si minor eam velit vendicare: vide per gloss. notab. et ibi per Bart. et Bald. in l. *idemque*, D. *qui potior. in pign. hab.* et est ratio, quia tales administratores tenentur emere pro minoribus de pecunia minorum, ut in l. *ita autem* 5. in princ. D. de administ. tutor. et istam rationem ponit Bald. in l. 1. C. *si quis alteri, vel sibi*. Si verò non esset tutor, vel curator, vel aliquis extraneus, qui emeret de pecunia pupilli, tunc res non efficeret minoris: quod intelligit Bart. post Thomam de Forlivio. in dict. l. *si ut proponis*, et in l. *filiae*, D. de solution. nisi in subsidium, si emptor non esset solvendo pecuniam: quia tunc res empta, secundum eos, succedit loco pecuniae, et quaeritur ipso jure dominium minoris: et idem tenet Jacob. de Ravenna in dict. l. 2. quem ibi refert Alberic. moventur per dict. l. *filiae*, D. de solution. qui text. secundum Baldum, et Salic. in dict. l. *si ut proponis*, hoc non probat, quia ibi tantum tractatur de liberatione argentariorum, de quibus ibi, à personali obligatione: bene tamen est fatendum, quod

empta ex pecunia minoris est tacitè obligata per legem ipsi minori, ut in l. 5. in princ. D. de rebus eorum, ex quo infertur, quod minor non est dominus, ut in l. *neque pignus* 45. D. de regulis juris, et rectè dicunt. Undè concludendum est, quod extraneo emente, neque in subsidium res empta erit minoris; sed aget hypothecaria, et sic habebit suam pecuniam.

(5) *Eglesia.* Approbat Glossam in dicta l. *si ut proponis*, et in l. *uxor marito*, D. de donat. inter virum, et uxorem. Gloss. in cap. Apostolicos, 12. quaest. 2. ubi et vide de edificio facto in solo Clerici de pecunia Ecclesiae, quod erit Ecclesiae, et sic eo casu solum cedit edificio, quam ad hoc allegant Alexand. et Jaso, qui eam dicit singul. in l. 1. §. nuntiatio D. de novi operis nuntiat. de quo vide Joan. Andr. in addit. ad Spec. tit. de empl. et vendit. §. tertio loco, col. 4. super parte Apostolicos, et Rochum in tract. de jure patronatus, fol. 22. col. 4.

(6) *Fiziesse la compra.* Requiritur ergò, quod sit praelatus, vel administrator Ecclesiae, ille qui emit de pecunia Ecclesiae, ut res sit Ecclesiae, ut hic dicitur, et notat Doct. in dict. l. *si ut proponis*: tunc enim, licet emat nomine proprio, acquiratur Ecclesiae, sicut est in tutore, et curatore minoris; et idem, si praelatus emeret per interpositam personam, ut in l. 4. §. *si ab ignoto* 5. D. de manumission. Adverte, quia Bald. in l. 5. col. 1. versic. *quæro tamen lex nostra, C. de contrah. empt.* videtur restringere, et limitare in casu in quo Ecclesia non servaretur indemnis à sua pecunia, ut tunc in subsidium vendicet rem emptam de pecunia sua, in quacumque persona cantet instrumentum; quæ esset magna restrictio ad istam legem, quia sic esset diversitas inter Ecclesiam, et minorem: nam minor vendicat indistinctè rem emptam de sua pecunia per tutorem, vel curatorem, et non in subsidium, ut dixi supra in gloss. in parte *en guarda*. Ego credo in hoc Bald. inadvertenter fuisse loquutum in dict. l. 5. quia aliter ipse, et alii loquuntur in dict. *si ut proponis*; et cum Ecclesia fungatur jure minoris, ut in cap. 1. et in cap. *auditis* 5. de integr. restit. idem est in hoc dicendum in Ecclesia, quod in minore, et hoc satis probatur in ista lege. Si verò, qui emit de pecunia Ecclesiae, non esset praelatus, sed extraneus qui non gerebat negotia Ecclesiae, tunc res empta erit ementis suo nomine. Dicit tamen Bald. sub dubio fortè in dict. l. *si ut proponis*, quod erit obligata Ecclesia, ut in dict. l. 5. in princ. D. de rebus eorum: non ergò extraneo emente poterit Ecclesia vendicare in subsidium, prout dicunt aliqui Doctores. signanter Angel. et Paul. de Castr. in dict. l. *si ut proponis*, et dixi supra in minore. Quid tamen si praelatus mutuat pecuniam Ecclesiae fratri suo, ex qua emit prædia? utrum prædia sint Ecclesiae? Bald. dicit, quod non, in l. *etiam*, C. de fideicom. versic. *quæro si praelatus*; quia cum dominium pecuniae transivit in fratrem, non potest dici, quod emit de pecunia Ecclesiae. Et quid si sit actum inter eum, qui emit de pecunia Ecclesiae, et venditorem, quod neque directum, neque utile dominium acquiratur Ecclesiae, sed solummodo emptori, et suis hæredibus, vide ibi per Bald. versic. *sed quid si est actum*, et per eundem in cap. 1. §. *et quia vidimus*, col. antepen. de his, qui feud. dare pos. in quo §. vult; quod contrahentes non possint facere, quod legis dispositio non habeat locum in actibus eorum, l. fin. D. de stipulat. servor. et cave, quia etiam ibi vult, quod Ecclesia habeat in subsidium rei vendicationem ad rem emptam: sed dic, ut dixi supra. Et quid si praelatus, et Ecclesia de communi pecunia emant? Dic, quod tunc res erit communis pro rata pretii, ut in cap. 1. 12. q. 4. et notat Speculat. in dict. §. tertio loco, col. 4. versic. *si autem*.

(7) *De la dote.* Nam si pecunia non esset dotis, non procederet, quod hic dicitur, ut in l. *Proculus* 67. D. de jure dot.

(8) *Voluntad della.* Hic non videtur esse specialitas, cum de communi consensu eorum in uxorem transeat dominium, ut in l. *ita constante* 26. et in l. *res quæ* 54. D. de jure dot. et ita dicit Azo in summa, C. *si quis alter. vel sibi*, et Gloss. in l. 1. C. eod. tit. sed videtur dicendum, quod adhuc est specialitas: quia si pecunia non erat dotalis, licet de consensu uxoris maritus emeret, res non esset uxoris, ut dixi in gloss. prox. et tenet Bald. in dict. l. *si ut proponis*, ex quo maritus sibi, et proprio nomine emit; quod secus est in pecunia dotali: et si vir suo nomine, et sibi velit emere, dummodo emerit de uxoris consensu, si tamen sine voluntate uxoris emeret, tunc in subsidium, viro non existente solvendo, res empta ex pecunia dotali erit dotalis: et idem si de pecunia non dotali, donata viro ab uxore, vir emat, ut in l. *uxor marito* 55. D. de donat. inter virum et uxorem.